

DECISIONS AND APPLICABILITY SITUATIONS REGARDING PRE-SCHOOL EDUCATION IN EDUCATIONAL COUNCILS

İrfan YILDIRIM* Barış KOYUNCU**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Kıbrıs Amerikan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, İrfanyildirim0934@gmail.com

**Dr. Öğr. Üyesi, Kıbrıs Amerikan Üniversitesi, İşletme ve Ekonomi Fakültesi Uluslararası İşletme Yönetimi Bölümü, b.koyuncu@auc.edu.tr ORCID: 0000-0002-9716-4540

Received Date: 19.02.2022 Revised Date: 29.03.2022 Accepted Date:02.05.2022

Copyright © 2022 İrfan YILDIRIM, Barış KOYUNCU. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

COVID-19 was discovered in January 2020 during a recent pneumonia outbreak in Wuhan, China's Hubei province. The COVID-19 epidemic, which is effective all over the world, has affected approximately 1.6 billion students in more than 200 countries, causing the greatest deterioration in education systems in human history. The closure of schools, institutions and other learning spaces has affected more than 94% of the world's student population. This has brought far-reaching changes in every aspect of our lives. Social distancing and restrictive movement policies have significantly disrupted traditional educational practices. Many schools, colleges and universities have stopped face-to-face teaching. Due to the pandemic in vocational and technical education in Turkey, the problem of school dropout and absenteeism has emerged. In this research, it is aimed to reveal the reasons for dropout and absenteeism of students studying in Vocational and Technical Secondary Education Institutions in Turkey due to the COVID-19 pandemic. In this context, the opinions of teachers working in Vocational and Technical Secondary Education Institutions were collected through a semi-structured interview form. According to the results obtained, in the scope of absenteeism and dropout, parental indifference, economic inadequacy, education level, domestic violence and health problems are the leading causes, while in relation to the social environment, negative habits such as friends, wrong examples in the environment and drugs are at the forefront. Social media, academic failure, mental inadequacies, and lack of future plans are in the first place among student-related problems.

Keywords: Covid-19, Pandemic, Vocational and Technical Education, School Leaving, Absenteeism.

COVID-19 PANDEMİSİNİN MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE OKUL TERKİ VE DEVAMSIZLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

ÖZET

COVID-19, Ocak 2020'de Çin'in Hubei eyaletine bağlı Vuhan kentinde son zamanlarda görülen pnömoni salgını sırasında keşfedilmiştir. Tüm dünyada etkili olan COVID-19 salgını, 200'den fazla ülkede yaklaşık 1,6 milyar öğrenciyi etkileyerek, insanlık tarihindeki en büyük eğitim sistemlerinde de bozulmaya neden olmuştur. Okulların, kurumların ve diğer öğrenme alanlarının kapatılması, dünyadaki öğrenci nüfusunun %94'ünden fazlasını etkilemiştir. Bu, hayatımızın her alanında geniş kapsamlı değişiklikler getirmiştir. Sosyal mesafe ve kısıtlayıcı hareket politikaları geleneksel eğitim uygulamalarını önemli ölçüde bozmuştur. Birçok okul, kolej ve üniversite yüz yüze öğretimi durdurmuştur. Türkiye'de de mesleki ve teknik eğitimde pandemi nedeniyle okul terki ve devamsızlık sorunu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada, COVID-19 pandemisi nedeniyle Türkiye'de Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarında eğitim gören öğrencilerin okul terki ve devamsızlık nedenlerini ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarında çalışan öğretmenlerin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formu vasıtasıyla toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre devamsızlık ve

okul terki ile ilgili olarak, ailevi nedenlerin başında ebeveyn ilgisizliği, ekonomik yetersizlik, eğitim seviyesi, aile içi şiddet ve sağlık problemleri gelirken, sosyal çevre ile ilgili olarakta arkadaş çevresi, çevredeki yanlış örnekler ve uyuşturucu gibi olumsuz alışkanlıklar ön plandadır. Öğrenci kaynaklı sorunlardan ise, sosyal medya, akademik başarısızlık, zihinsel yetersizlikler, gelecek planların olmaması ilk sıradadır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Pandemi, Mesleki ve Teknik Eğitim, Okul Terki, Devamsızlık.

1. GİRİŞ

COVID-19 pandemisinin küresel salgını, neredeyse tüm ülkeleri ve bölgeleri etkileyerek dünya çapında yayılmıştır. Salgın ilk olarak Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde tespit edilmiş ve dünyanın dört bir yanındaki ülkeler, halkı duyarlı davranmaları konusunda uyarılmıştır. Kamu bakım stratejileri arasında el yıkama, yüz maskeleri takma, fiziksel mesafelendirme ve toplu toplanma ve toplantılardan kaçınma yer almıştır. Hastalığın yayılmasını engellemek için gerekli eylem olarak karantina ve evde kalma stratejileri uygulamaya konmuştur (Sintema, 2020).

Zaman zaman bazı hareketlere izin verilmiş, ofisler çalışmaya başlamış, okullar ve kolejler seçilen seviyeler için yeniden açılmış ve diğerleri için çevrimiçi sınıfla devam edilmiştir. Türk eğitim sistemi de okulların kapanmasından etkilenmiş olup etkisi geniş kapsamlı olmuştur. Özellikle akademik süreç boyunca eğitim ve öğretimi daha fazla etkilemiştir. Birçok okul, kolej ve üniversite yüz yüze öğretimi durdurmuştur. Türkiye'de ise İlk COVID-19 vakasının kamuoyuna duyurulmasının hemen ardından Milli Eğitim Bakanlığı 12 Mart 2020 tarihinde tüm okullarda uzaktan eğitime geçileceğini açıklamıştır. Türkiye'de vaka sayılarına bağlı olarak zaman zaman yüz yüze, zaman zaman da uzaktan eğitim eğitim modeli uygulanmıştır. Yaklaşık olarak bir buçuk senenin ardından ise Türkiye'de 6 Eylül 2021 tarihi itibarıyla tüm kademelerde yüz yüze eğitime başlanmıştır.

Bu süreçte, birçok araştırmacı tarafından belirlenen ve vurgulanan zorluklardan bazıları şu şekilde özetlenmiştir: E-öğrenme ile genel olarak tanımlanan zorluklar, erişilebilirlik, satın alınabilirlik, esneklik, öğrenme pedagojisi, yaşam boyu öğrenme ve eğitim politikasıdır (Murgatrotd, 2020). Birçok ülkede güvenilir bir İnternet bağlantısı ve dijital cihazlara erişim konusunda önemli sorunlar olmuştur. Gelişmekte olan birçok ülkede, ekonomik olarak geri kalmış çocuklar çevrimiçi öğrenme cihazlarına parası yetmese de çevrimiçi eğitim, öğrenen için artan ekran süresine maruz kalma riski taşımıştır. Bu nedenle, öğrencilerin çevrimdışı etkinliklere katılması ve kendi kendini keşfederek öğrenmesi zorunlu hale gelmiştir. Her iki ebeveyn de çalıştığı için, özellikle genç öğrenciler için ebeveyn rehberliğinin olmaması başka bir zorluktur. Farklı öğrenme yollarına elverişli fiziksel çalışma alanları etrafında pratik sorunlar meydana gelmiştir. Doğuştan motive olmuş öğrenenler, minimum denetim ve rehberliğe ihtiyaç duydukları için öğrenmelerinde nispeten etkilenmezken, öğrenmede zayıf olan öğrencilerden oluşan savunmasız grup zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Ekonomik açıdan dezavantajlı geçmişe sahip bazı akademik olarak yetkin öğrenciler, çevrimiçi öğrenmeye erişemezken bunu karşılayamamıştır. Öğrencilerin akademik performans düzeylerinde hem yılsonu sınavı hem de iç sınav için düzenlenen derslerde öğrencilerle iletişim saatlerinin azalması ve öğrenme/anlamada zorluklarla karşılaşıldığında öğretmenlerle istişare yapılmaması nedeniyle düşüşler olmuştur (Sintema, 2020). Öğrenci değerlendirmeleri, öğretmenler, öğrenciler ve veliler arasında birçok deneme yanılma, belirsizlik ve kafa karışıklığı ile çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Çevrimiçi sınav yapmak için benimsenen yaklaşım, eğitimciler arasındaki kolaylık ve uzmanlık ile öğrencilerin uyumluluğuna göre değişmiştir. Çoğu okul ve kurumda intihalin kontrol edilmesi için uygun önlemler, özellikle çok sayıda öğrenci popülasyonu nedeniyle henüz uygulanmamıştır. Okulların ve kolejlerin karantinaya alınması, temel kamu nitelikleri için dahili değerlendirmeleri ve sınavları etkilemekle kalmamış, aynı zamanda zaman zaman sınavlar iptal edilmiştir. Sokağa çıkma yasağının süresine bağlı olarak,

tüm sınav değerlendirmesinin ertelenmesi veya iptali korkunç bir duruma yol açmıştır (Birleşmiş Milletler, 2020). COVID-19 salgını ve ulusal karantina nedeniyle Türkiye genelinde kurul sınavları, işe alım sınavları, üniversite düzeyinde sınavlar ve giriş sınavları ertelenmiştir. Çeşitli giriş sınavları da ertelenmiş veya yeniden planlanmıştır. Ülke genelindeki okullardaki, kolejlerdeki ve üniversitelerdeki eğitim sistemi, devam eden durumdan ciddi şekilde etkilenmiştir. Bazı öğrencilerin kariyerlerinin kesintilerden faydalanması da mümkündür. Örneğin Norveç'te tüm 10. sınıf öğrencilerine lise diploması verilmesi kararlaştırılmıştır. Fransa'da yürütülen bir araştırma, öğrenci isyanlarının ardından Fransa'da 1968'de normal sınav prosedürlerinin terk edilmesinin, etkilenen grup için olumlu uzun vadeli işgücü piyasası sonuçlarına yol açtığını göstermektedir (Maurin & McNally, 2008).

Okul zamanı, çocuklar için eğlenceli olmanın yanı sıra sosyal becerileri ve farkındalığı da artırmaktadır. Okulların normal programından uzak kalan öğrencilerin hayatlarında ekonomik, sosyal ve psikolojik yansımalar olmaktadır. Bu öğrencilerin çoğu artık çevrimiçi dersler alırken ve sanal platformlarda ek zaman harcamakta ve bu da çocukları çevrimiçi sömürüye karşı savunmasız bırakmaktadır. Çevrimiçi öğrenmeye harcanan artan ve yapılandırılmamış zaman, çocukları potansiyel olarak zararlı ve şiddet içeren içeriğe ve aynı zamanda daha büyük siber zorbalık riskine maruz bırakmıştır. Okulların kapanması ve katı sınırlama önlemleri, daha fazla ailenin, çocukları öğrenmeye, eğlendirmeye ve dış dünyayla bağlantı kurmaya devam etmek için teknolojiye ve dijital çözümlere güvendiği anlamına gelirken, ancak tüm aileler çocuklarını çevrimiçi güvende tutmak için gerekli bilgi, beceri ve kaynaklara sahip olmamıştır (Pokhrel ve Chhetri, 2021).

Farklı bir açıdan çevrimiçi eğitim konusunda eğitimciler, okullar, enstitüler ve hükümet için çok büyük zorluklar olsa da COVID-19 pandemisinin hazırlıksız ve uzak planlar için e-öğrenme sistemini meydana getirmesi için birçok fırsat oluşmuştur. Öğretmenler ve ebeveynler arasında her zamankinden daha güçlü bir bağ kurulmuş, evde eğitim, ebeveynlerin öğrencilerin öğrenmelerini akademik ve ekonomik olarak desteklemesini gerektirmiştir. Devam eden bu acil durum sırasında engelli çocukların ek ve özel desteğe ihtiyaçları ortaya çıkmıştır. Google Classroom, Zoom, sanal öğrenme ortamı ve sosyal medya gibi çevrimiçi platformların ve Telegram, Messenger, WhatsApp ve WeChat gibi çeşitli grup forumlarının kullanımı ilk kez eğitim ve öğretime devam etmek için keşfedilmiş ve denenmiştir. Bu, yüz yüze öğretim devam ettikten sonra bile daha fazla keşfedilebilir ve bu platformlar, öğrencilere ek kaynaklar ve koçluk sağlayabilir bir durumdur. Öğretmenler, sanal öğretimin sınırlamalarının üstesinden gelmeye yardımcı olan yaratıcı girişimler geliştirmekle yükümlüdür. Öğretmenler, çevrimiçi öğretim yöntemlerini geliştirmek için yerel düzeyde birbirleriyle aktif olarak işbirliği yapmıştır. Eğitimciler, ebeveynler ve öğrenciler benzer deneyimleri paylaştıkça işbirliği, yaratıcı çözümler ve başkalarından öğrenme ve yeni araçlar deneme istekliliği için eşsiz fırsatlar vardır (Doucet vd., 2020). Birçok eğitim kuruluşu, daha etkileşimli ve ilgi çekici bir ortamda öğretme ve öğrenmeyi desteklemek için araçlarını ve çözümlerini ücretsiz olarak sunmuştur. Çevrimiçi öğrenme, normal sınıf ortamındaki öğretme ve öğrenme deneyimlerinden farklı olarak yenilikçi yollarla öğretme ve öğrenme fırsatı sağlamıştır.

Ne var ki söz konusu imkan ve rağmen dezavantajlı ve engelli öğrenciler gibi hassas grupların salgın dönemi kısıtlamalarından daha fazla etkilenmesi ve imkânlarının kısıtlı olması nedeniyle derslere daha az devam etmiş olması sonucu öğrenme kaybı daha yüksek olmuştur. Okul ile bağları azalan bu öğrencilerin okula dönme süreçleri daha zor olabilmektedir. Dezavantajlı ailelerin bu dönemdeki gelir kaybı daha yüksek olduğundan, okul kıyafeti ve diğer okul materyallerini tedarik etmede güçlük yaşamaları çocukların okula devamlarını olumsuz etkileyebilmiştir. Covid-19 pandemisinin muhtemel bir devamsızlık ve okul terki riskini azaltmak için öğrencilere yönelik tespit çalışmaları yapılması gereği ortaya çıkmıştır (Çelik, 2020).

Okul terki ve devamsızlık, birey ve toplum açısından ekonomik, kültürel, psikolojik vb. olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Birçok araştırmaya göre, okulu terk eden bir kişinin yaşam boyu geliri bundan olumsuz olarak etkilenmekte, işsizlik riski artmakta, suça karışma olasılığı yükselmektedir (Küçükler, 2018). Okul terki ve devamsızlığın nedenleri, bireysel tercihlerden okulun yapısı ve özelliklerine; aile yapısından toplumsal etkenlere, ekonomik nedenlerden politik etkenlere kadar uzanan geniş bir yelpazede ele alınabilmektedir (Bayhan ve Dalgıç, 2012). White ve Kelly (2010), devamsızlık, sosyo-ekonomik düzeyin düşüklüğü, ders dışı aktivitelere ve sosyal faaliyetlere katılımın azlığı ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısının fazla olmasının okul terkinin artırdığını belirtmiştir. Okul terkinin nedenleri, çeşitli araştırmalarda farklı kategoriler (öğrenci, aile, öğretmen, yönetici, okul, çevre, ekonomik, toplumsal, kültürel vb.) altında ele alınmaktadır (Kadı, 2000; Külahoğlu, 2001). Türkiye’de örgün eğitimin tüm düzeylerinde okul terkinin nedenlerine ilişkin çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu çalışmaların çoğunluğu; “ilköğretim (Adıgüzel, 2013; Aküzüm, Yavaş, Tan ve Uçar, 2015; Dilli, 2006; ERG, 2014; Gökşen, Cemalcılar ve Gürlesel, 2006; Kadı, 2000; Köse, 2014; MEB ve UNICEF, 2009; Özdemir, Erkan, Karip, Sezgin ve Şirin, 2010; Özgü, 2015; Sütçü, 2015; Şimşek ve Şahin, 2012) ve ortaöğretim (Adıgüzel, 2013; Bayhan ve Dalgıç, 2012; Bora, 2012; Buyankara, 2015; Küçükler, 2018; Öğülmüş vd., 2013; Özer vd., 2011; Şimşek, 2011; Tunç, 2011; Uysal, Alp, Şahin, Özden ve Gürcüoğlu, 2006; Yorgun, 2014) düzeyindeki okul terkinin” ele almaktadır. Ortaöğretimdeki okul terkinin ele alan az sayıdaki çalışmada dolaylı olarak mesleki ve teknik lise öğrencilerinin okul terkine ilişkin bulgular da yer almaktadır. Doğrudan mesleki ve teknik lise öğrencilerinin okul terkinin incelendiği üç araştırma mevcuttur (Ekşi, Arıcan ve Yaman, 2016; Sözer, 2017; Taş, Selvitopu, Bora ve Demirkaya, 2013).

Türkiye’de okul terkinin en çok mesleki ve teknik liselerde görülmesi, araştırmacıların ilgisinin bu alana yöneltilmesindeki temel etkenlerdendir. Öte yandan, mesleki ve teknik liselerin ekonomik kalkınma açısından taşıdığı anlam, bu okullardaki eğitimin kamusal bütçeye maliyeti vb. etkenler de mesleki ve teknik liselerdeki okul terkinin incelenmesini gerekli kılmaktadır (Özer, 2019).

Bu kapsamda bu araştırmada Covid-19 pandemisinin mesleki ve teknik eğitimde okul terki ve devamsızlığı üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Girişin ardından, makale şu şekilde bölümlere ayrılmıştır. Öncelikle Covid-19 pandemisi, Covid-19 pandemisinin eğitim üzerinde etkileri, okul terki ve devamsızlık konuları ele alınacaktır. Sonrasında ise çalışma kapsamında araştırmaya ilişkin detaylı bilgiler verilerek elde edilen bulgular yorumlanacaktır.

2. COVID-19 PANDEMİSİ

Koronavirüs pandemisi olarak da bilinen COVID-19 pandemisi, şiddetli akut solunum sendromu koronavirüs 2'nin neden olduğu 2019 koronavirüs hastalığının devam eden küresel bir pandemidir. Yeni virüs ilk olarak Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentindeki bir salgın sırasında tanımlanmıştır. Onu orada tutma girişimleri başarısız olmuş ve virüs dünya çapında yayılma göstermiştir (WHO, 2021).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 30 Ocak 2020'de Uluslararası Önemi Haiz Halk Sağlığı Acil Durumu ve 11 Mart 2020'de pandemi ilan etmiştir. 20 Mayıs 2022 itibariyle, pandemi 526 milyondan fazla vakaya ve 6,28 milyon onaylanmış ölüme neden olmuş ve bu da onu tarihin en ölümcüllerinden biri haline getirmiştir. COVID-19 semptomları saptanamayandan ölümcüle kadar değişir, ancak en yaygın olarak ateş, kuru öksürük ve yorgunluğu içerir. Yaşlı hastalarda ve altta yatan belirli tıbbi durumları olanlarda şiddetli hastalık daha olasıdır. COVID-19, insanlar virüsü içeren damlacıklar ve havada taşınan küçük partiküllerle kirlenmiş havayı soluduğunda bulaşır. Bunları soluma riski, insanlar yakın olduklarında en yüksektir, ancak özellikle iç mekanlarda daha uzun mesafelerde solunabilirler. Kontamine sıvılar gözlere, burna veya ağza ve nadiren kontamine yüzeyler yoluyla ulaşırsa bulaşma da gerçekleşebilir. Enfekte

kişiler tipik olarak 10 gün boyunca bulaşıcıdır ve semptom geliştirmeseler bile virüsü yayabilir. Mutasyonlar, değişen derecelerde enfektivite ve virülansa sahip birçok suş (varyant) üretmiştir. COVID-19 aşılı, Aralık 2020'den bu yana çeşitli ülkelerde onaylanmış ve yaygın olarak dağıtılmıştır. Önerilen diğer önleyici tedbirler arasında sosyal mesafe, maske takma, havalandırma ve hava filtrelemeyi iyileştirme ve maruz kalan veya semptomatik olanları karantinaya alma yer almaktadır. Tedaviler monoklonal antikorları, yeni antiviral ilaçları ve semptom kontrolünü içerir. Hükümet müdahaleleri arasında seyahat kısıtlamaları, sokağa çıkma kısıtlamaları, iş kısıtlamaları ve kapanışları, işyeri tehlike kontrolleri, karantinalar, test sistemleri ve enfekte kişilerin temaslarının izlenmesi yer almaktadır. Pandemi, Büyük Buhran'dan bu yana yaşanan en büyük küresel durgunluk da dahil olmak üzere dünya çapında ciddi sosyal ve ekonomik bozulmayı tetiklemiştir. Gıda kıtlığı da dahil olmak üzere yaygın tedarik kıtlığı, tedarik zincirinin bozulmasından kaynaklanmıştır. Birçok ülkede eğitim kurumları ve kamusal alanlar kısmen veya tamamen kapatılmış ve birçok etkinlik iptal edilmiş veya ertelenmiştir. Yanlış bilgiler sosyal medya ve kitle iletişim araçları aracılığıyla yayılmış ve siyasi gerilimler yoğunlaşmıştır. Pandemi, ırksal ve coğrafi ayrımcılık, sağlıkta eşitlik ve halk sağlığı zorunlulukları ile bireysel haklar arasındaki denge konularını gündeme getirmiştir (Zoumpourlis, 2020).

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığının yayınlamış olduğu ve günlük olarak güncellenen veri sayfasında belirtildiği üzere; Türkiye'deki ilk Covid-19 vakası, 11 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiştir. (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020).

Hastalığın yayılma riskini ortadan kaldırmak için çeşitli hükümet önlemleri alınmıştır. Bu önlemler arasında seyahat kısıtlamaları, gezginler için zorunlu karantinalar, sosyal mesafe, halka açık toplantı yasakları, okul ve üniversitelerin kapatılması, iş yerlerinin kapatılması, kendi kendine izolasyon, insanlardan evde çalışmasının istenmesi, sokağa çıkma yasakları ve sokağa çıkma yasağı yer almıştır. Dünya çapında çeşitli ülkelerdeki yetkililer, virüs enfeksiyonunun hızlı yayılmasını kırmak için bir önlem olarak kilitlenme veya sokağa çıkma yasağı ilan etmişlerdir. Bu önlemlerin dünya çapında iş, eğitim, sağlık ve turizm üzerinde olumsuz bir etkisi olmuştur (Bedford vd., 2020).

3. COVID-19 PANDEMİSİNİN EĞİTİM ÜZERİNDE ETKİLERİ

COVID-19 pandemisi eğitim sisteminin tüm düzeylerini etkilemiştir. Dünya çapındaki (192 ülkede) eğitim kurumları ya geçici olarak kapatmış ya da dünya çapında yaklaşık 1,7 milyar öğrenci nüfusunu etkileyen yerel kapanışlar uygulamıştır. Dünyadaki birçok üniversite, toplantıları en aza indirmek ve dolayısıyla virüs bulaşmasını azaltmak için tüm kampüs etkinliklerini ya ertelemiş ya da iptal etmiştir. Bununla birlikte, bu önlemler hem lisans hem de lisansüstü topluluklar üzerinde daha yüksek ekonomik, tıbbi ve sosyal sonuçlara yol açmıştır. Birçok kolej ve üniversitede sınıf öğretiminin askıya alınması nedeniyle, lisans ve yüksek lisans öğrencileri için çevrimiçi öğretime geçiş etkili olmuştur. Bu öğrenme biçimi, öğrencilerin kendi aralarında veya öğrenciler ile öğretim görevlileri arasındaki teması en aza indirmenin alternatif bir yolunu sunmuştur. Ancak ekonomik ve sayısal uçurum nedeniyle birçok öğrenci ne araç ne de araç yetersizliğinden dolayı çevrimiçi öğretime erişememiştir (Esposito ve Principi, 2020).

Eğitim çalışmalarıyla ilgili olarak az sayıda çalışma COVID-19'u vurgulamıştır. En yüksek gelirli ülkelerinden bazılarında ortaya çıkan kanıtlar, pandeminin öğrenme kayıplarına ve eşitsizlikte artışa yol açtığını göstermiştir. Uzun vadeli olumsuz etkileri azaltmak ve tersine çevirmek için ülkeler, öğrenme kurtarma programlarını uygulamaya koymuştur. Pandeminin zirvesinde, Avrupa ve Orta Asya bölgesindeki 45 ülke okullarını kapatarak 185 milyon öğrenciyi etkilemiştir. Durumun anılığı göz önüne alındığında, öğretmenler ve idareler bu geçişe hazırlıksız yakalanmışlar ve neredeyse anında acil durum uzaktan eğitim sistemlerini kurmak zorunda kalmışlardır. Acil uzaktan öğrenmenin sınırlamalarından biri, öğretmen ve öğrenci arasındaki kişisel etkileşimin olmamasıdır. Bununla birlikte, bazı ülkeler sosyal medya,

e-posta, telefon ve hatta postane dahil olmak üzere uzaktan eğitim deneyimini geliştirmek için başka yöntemler kullanarak inisiyatif göstermiştir (Donnelly, Patrinos ve Gresham, 2021).

Türkiye ayrıca, televizyon aracılığıyla video dersleri yayınlayarak ve çevrimiçi uzaktan eğitim platformlarını kullanarak, uzaktan öğretme ve öğrenmeyi desteklemek için önlemler almıştır. Bazı kuruluşlar, COVID-19 krizi sırasında öğretmenlerin uzaktan tanışmaları ve çevrimiçi öğrenmeyle ilgili deneyimlerini paylaşmaları için çevrimiçi mesleki gelişim öğrenme programları düzenlemiştir. Türkiye’de ayrıca 2020-21 eğitim öğretim yılında COVID-19 kapsamında güvenli ve sürdürülebilir öğrenme yönergeleri hakkında öğretmenleri, idarecileri, öğrencileri ve velileri bilgilendirmek için bilgilendirme kampanyaları da yürütülmüştür. Ne yazık ki, en iyi çabalara rağmen, okulların kapanmasının gerçek öğrenme kayıplarına yol açtığını gösteren kanıtlar yeni ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu sonuçları analiz eden araştırmalar devam etmektedir, ancak Belçika, Hollanda, İsviçre ve Birleşik Krallık’tan alınan erken sonuçlar hem öğrenme kayıplarına hem de eşitsizlikte artışa işaret etmektedir. Endişe verici bir şekilde, bu kayıpların ebeveynleri daha az eğitilmiş olan öğrenciler arasında çok daha yüksek olduğu tespit edilmiş, bu bulgu, sosyoekonomik açıdan avantajlı ailelerin çocuklarının okulların kapanma döneminde eğitimleri ile daha fazla ebeveyn desteği aldığını gösteren bir araştırmayla desteklenmiştir (Gençoğlu ve Çiftçi, 2020).

Bölgenin en yüksek gelirli ülkeleri hakkında fikir veren bu yeni veriler, orta gelirli ülkelerdeki sonuçları tahmin etmek için de kullanılabilir. Önemli teknolojik yeteneklerine rağmen, Avrupa’nın yüksek gelirli ülkeleri bile, sanal öğrenmeye ani geçişin bir sonucu olarak öğrenme kayıpları ve artan eşitsizlik yaşamıştır. Bu sonuçların, teknolojik kapasitenin çok daha az olduğu ve ailelerin daha büyük bir kısmının yoksulluk sınırının altında yaşadığı Türkiye gibi orta ve düşük gelirli ülkelerde daha da keskin olması muhtemeldir (Özer ve Suna, 2020).

Sınıf dışında, öğrenme kayıpları daha da uzun vadeli zorluklara dönüşebilir. Test puanlarındaki düşüşlerin gelecekte istihdamdaki düşüşlerle ilişkili olduğu uzun zamandır bilinmektedir. Tersine, öğrenci başarısındaki artışlar, yaşam boyu kazançlarda %8-9’luk bir kazançla ilişkilendirilen ek eğitim yıllarında olduğu gibi gelecekteki gelirden önemli artışlara yol açabilir. Herhangi bir müdahalenin olmaması durumunda, COVID-19 pandemisinden kaynaklanan öğrenme kayıplarının birçok çocuğun gelecekteki refahı üzerinde uzun vadeli bileşik olumsuz bir etkisi olması muhtemeldir. Bu öğrenme kayıpları, yükseköğrenime daha az erişim, daha düşük işgücü piyasası katılımı ve daha düşük gelecekteki kazançlar anlamına gelebilir.

4. OKUL TERKİ

Stoll (1990), “okul terkinin meşru bir nedeni olmadan okulda bulunmama” olarak tanımlamıştır. McNeal (1997)’a göre, “önemli bir yaşam olayının tetiklemesi sonucu verilen ani bir karar iken”; Cullen (2000), “yasal okuldan ayrılma yaşından önce veya sınırlı ve gerekli formal nitelikleri edinmeden okuldan ayrılma” olarak ifade etmiştir (MEB Eğitim İstatistikleri, 2012). Lan ve Lanthier (2003) okul terkinin, “aşamalı olarak ilerleyen uzun bir süreç sonunda gerçekleştiğini belirtmiş bazı evrelerin bir dizisi olarak; “önce, okul kuralları ve normlarından sapmalar (okula yabancılaşmak) daha sonra okul faaliyetlerine katılmama, okulda başarısız olma ve sonunda da okuldan ayrılmak” şeklinde bir süreç olarak tanımlamışlardır. Entwisle, Entwisle, Alexander ve Olson (2004) ise, “öğrenime başlamış olduğu okuldan mezuniyet sertifikası ya da diğer bir deyişle diploma almadan ayrılma” olarak belirtmişlerdir (Özgül, 2015).

Okul terkinin nedenleri ise kısaca şunlardır:

- Akademik Başarısızlık
- Katılım/Hazırlık
- Ayrılma
- Gebelik
- Finansal zorluklar

- Zihinsel hastalık
- Uyuşturucu Kullanımı/Bağımlılığı
- Engelli olma

5. DEVAMSIZLIK

Tüm öğrenciler, şu veya bu nedenle, bir zaman veya başka bir zamanda bir okul gününü kaçırmak isterler. Örgün eğitim kurumlarının tamamında ve üniversitelerde istenmeyen bir öğrenci davranışı olan devamsızlık; yönetmelikte belirtilen bir sebebe bağlı olsun ya da olmasın okula veya derse gelmeme, düzenli olarak dersi takip etmeme durumu olarak açıklanmaktadır (Kearney, 2001). Öğrenci devamsızlığı Teasley (2004) tarafından bir öğrencinin okula devam etmediği, birçok ülkede lise öğrencileri arasında önemli ve sürekli bir sorun haline geldiği bir dönem olarak tanımlanmaktadır. Nitekim lise öğrencilerinin neden ders kaçırdığı sorusuna cevap bulmak için çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu düşüncede Teasley, aile sağlığı, düşük gelir, kötü okul iklimi, uyuşturucu ve alkol kullanımı, ulaşım sorunları ve eğitime yönelik toplum tutumları gibi öğrenci devamsızlığına katkıda bulunan çok sayıda risk faktörüne dikkat çekmiştir. Pehlivan (2006) öğrencilerin derse ya da okula devam etmemelerinin en önemli nedeninin okulda sıkılma, okulu ve dersi sevmeme, arkadaşların teşvik edilmesi ve eğitimle ilgili beklenti eksikliği olduğunu bulmuştur. Wilkins (2008) okul iklimi, akademik çevre, disiplin ve öğretmenlerle ilişkiler gibi öğrencileri okula motive etmede önemli rol oynayan dört temayı bildirmiştir. Ingul, Klöckner, Silverman ve Nordahl (2012) okul devamsızlığının içselleştirme ve dışsallaştırma davranışı, aile çalışması ve sağlığı ve okul ortamı ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Henry (2007) yaptığı bir başka çalışmada velilerin eğitim düzeylerinin öğrencilerin devamsızlıklarına katkıda bulunduğunu belirtmiştir. Simons, Hwang, Fitzgerald, Kielb ve Lin (2010), öğrencinin devamsızlığı ile olumsuz okul ortamı koşulları arasında bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca bazı araştırmalar, öğrencilerin öğrenmeye yönelik tutum ve motivasyonunun öğrenci devamsızlığında önemli bir faktör olduğunu ileri sürmüştür (Paisey ve Paisey, 2004). Örneğin, Kottasz (2005) motivasyonu düşük olan öğrencilerin, motivasyonu yüksek olan öğrencilere göre daha fazla devamsızlık yaptığını bulmuştur. Schwartz, Radcliffe ve Barakat (2009) devamsızlığın geleceğe yönelik akademik hedeflerle negatif ilişkili olduğunu bildirmiştir. Watkins ve Watkins (1994), öğrenci devamsızlığının akademik başarısızlık, düşük okul çabası ve önceki notlar tarafından yordandığını bulmuşlardır. Diğer bir grup yazar ise öğrencilerin okula ve öğretmene yönelik tutumlarının okul devamsızlığında önemli bir rol oynadığını öne sürmüştür (Adıgüzel ve Karadaş, 2013). Örneğin Adıgüzel ve Karadaş (2013) devamsızlık düzeyi yüksek olan öğrencinin okula karşı olumsuz tutum bildirdiğini bulmuştur. Attwood ve Croll (2006), öğrencilerin öğretmenlere yönelik olumsuz tutumlarının okula devamsızlıkla ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Sonuç olarak, okul devamsızlığı, kişisel, akademik, aile, okul ortamı ve sosyal değişkenlerle ilişkili risk faktörlerini içeren karmaşık bir yapıya sahiptir.

Devamsızlığın karmaşık bir doğası olduğundan, yüksek düzeyde okul devamsızlığının sonuçları öğrenciler için zararlı olabilir. Diğer bir deyişle, lise öğrencileri arasında devamsızlık, düşük akademik performans ve birçok sosyal sorun gibi daha olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Öğrenci devamsızlığı ile akademik başarı arasındaki ilişki konusunda Epstein ve Sheldon (2002) devamsızlığı olan öğrencilerin okulda daha sonra başarılı olmalarını sağlayacak materyali öğrenme fırsatlarını kaçırdıklarını ve; Akademik başarıda sınıf arkadaşlarının gerisinde kalıyorlar. Bu düşüncede, daha önce yapılan araştırmalar öğrenci devamsızlığının akademik başarısızlık ve akademik performansla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Altinkurt, 2008). Ayrıca bazı yazarlar, akademik başarı düzeyinin okul devamsızlığına yol açtığına inanmaktadır (Devadoss ve Foltz 2001). Öğrenci devamsızlığı sosyal sorunlarla da ilişkilidir. Bu düşüncede, Smink ve Reimer (2005) devamsızlığı olan öğrencilerin sıklıkla çocuk adalet sistemine sevke yol açan yüksek riskli davranışlarda

bulduklarını belirtmişlerdir. Nitekim araştırmalar, öğrenci devamsızlığının çocuk suçluluğu ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Önceki çalışmalar, öğrenci devamsızlığı ile okul terki arasında güçlü bir ilişki olduğunu fark etmiştir. Sonuç olarak, öğrenci devamsızlığı öğrencilerin sadece eğitimdeki ilerlemelerini değil aynı zamanda sosyal gelişimlerini de etkilemektedir (Balkıs, Arslan ve Duru, 2016).

6. YÖNTEM

Çalışmanın altıncı bölümünde araştırmanın amacı, araştırmada kullanılan veriler ve araştırmanın yönetimi hakkında detaylı bilgiler yer almaktadır.

6.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Türkiye’de Covid-19 pandemisi sürecinde Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarında eğitim gören öğrencilerin okul terki ve devamsızlık nedenlerini ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarında çalışan öğretmenlerin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formu vasıtasıyla toplanmıştır.

6.2. Araştırmada Kullanılan Veriler

Bu bölüm, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analiz alt başlıkları altında ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

6.2.1. Veri Toplama Aracı

Konu ile ilgili öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Bu alanda yazılmış tez, makale ve kitaplar toplanmış ve incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda çalışma grubumuzda tesadüfi olarak seçilen öğretmenlerden gönüllü olanların cevaplayacağı sorular bulunmaktadır. Bu sorular Mesleki ve Teknik Ortaöğretim kurumlarındaki okul terki ile ilgili görüşlerini açığa çıkaracak türdendir. Bu gözlem formunda 6 tane soru bulunmaktadır. Ayrıca görüşme formunda öğretmenlerin yaş, kıdem, cinsiyet gibi demografik bilgilerine de yer verilmiştir.

6.2.2. Verilerin Toplanması

Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları önceden belirlenen öğretmenlere ulaştırıldı ve kendilerinden uygun olan bir zaman için randevu istenilmiştir. Belirlenen randevu saatinde birlikte rahat edilebilecek bir mekân belirlenmiştir. Öğretmenlerin görüşmeyi yapmak isteyip istemedikleri tekrar sorulmuştur. Olumlu cevap alınmasından sonra soru cevap kısmına geçildi. Öğretmenlerden verdikleri cevapları formdaki belirtilen alana yazmaları istendi. Kişiler kendi cevaplarını yazarken araştırmacı da görüşülen konu ile ilgili notlar almıştır. Tüm sorular bitirildikten sonra görüşme teşekkür edilerek sonlandırılmıştır. Gönüllü katılımcı sayısı 30 olmuştur.

6.2.3. Verilerin Analiz

Görüşme yapılan her bir öğretmene bir kod verilmiştir. Görüşme formunda yer alan her bir soru kendi içerisinde bir başlık altında toplanarak katılımcıların görüşleri her soru için ayrı ayrı ele alınmış ve genel olarak yorumlanmıştır. Sorulara verilen cevapların hepsi yorumlandıktan sonra bütünsel bir değerlendirme ile görüşlerden ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiş ve problem durumu için çözüm önerileri yorumlanmıştır.

6.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın analizinde kullanılan yöntem, iki başlık altında verilmektedir. Öncelikle görüşme katılan kişilerin özellikleri özetlenmektedir. Daha sonra ise kullanılan istatistiksel yöntem detaylı olarak verilmektedir. Bu çalışmada nitel veri tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine başvurulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, teorik veya yöntem açısından açık bir yapıya sahip olan, genellikle röportajlar ve gözlemler içeren nitel yaklaşımları ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu tür çalışmalar tipik olarak, çoğu zaman diğer yöntemlerdeki verilerle desteklenen, sözel verilerin sistematik, yinelemeli kodlamasını içermektedir. Bu teknik ile, önceden hazırlanan görüşme sorularına, görüşme akışı sırasında

gerek görüldüğü yerlerde sözkonusu görüşme soruları dışında ek sorular sorulmasına imkan tanıyan bir tekniktir. Bu bakımdan araştırmacılara esneklik sağlamaktadır ve sunulan bu tez çalışmasında da bu yöntem tercih edilmiştir (Blandford, 2013: 2).

6.3.1. Görüşme Yapılan Kişilerin Demografik Özellikleri

Bu çalışmada belirlenen ana kriter meslek liselerinde devamsızlık nedenlerinin orta konulmasıdır. Bundan dolayı, meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin devamsızlık sebebi olarak verdikleri görüşler irdelenmektedir. Görüşülen kişilerin demografik özellikleri aşağıdaki Tablo 1'de gösterilmektedir. Katılımcıların isimleri G1, G2, G3 vs. (Görüşme 1, Görüşme 2 vb.) biçiminde gösterilmektedir çünkü görüşülen kişilerin gizliliği esas alınmaktadır.

Tablo 1'e göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine bakıldığında, erkek sayısının kadın sayısından fazla olduğu görülmektedir. 19 erkek katılımcı söz konusu iken, 11 kadın görüşmeye katılmıştır. Bununla birlikte görüşülen kişilerin çoğunluğu evli kişilerden oluşmaktadır. Sadece 8 katılımcı bekârdır. Eğitim seviyeleri bakımından yalnızca 7 kişinin lisans üstü eğitim yaptığı dikkat çekmektedir. Çoğunluk lisans mezunudur ve bir üst eğitim görmek istemediği sonucuna varılabilir. Çalışmada yılı olarak değerlendirildiğinde ise, öğretmenlerden çoğunluğu 16 yıl üstü öğretmenlik yaparken, 4 tanesi 11-15 yıllık öğretmenlik mesleğini ifa etmektedir. 3 öğretmen ise 1-5 yıllık yeni öğretmendir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	Medeni Durum	Eğitim Düzeyi	Mesleki Kıdeminiz
G1	Kadın	Evli	Yüksek Lisans	6-10 yıl
G2	Erkek	Evli	Yüksek Lisans	16 yıl ve üstü
G3	Kadın	Evli	Yüksek Lisans	6-10 yıl
G4	Erkek	Evli	Lisans	11-15 yıl
G5	Kadın	Bekar	Lisans	1-5 yıl
G6	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	11-15 yıl
G7	Erkek	Evli	Lisans	6-10 yıl
G8	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	1-5 yıl
G9	Erkek	Evli	Lisans	6-10 yıl
G10	Erkek	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü
G11	Erkek	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü
G12	Erkek	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü
G13	Erkek	Evli	Yüksek Lisans	16 yıl ve üstü
G14	Erkek	Evli	Lisans	11-15 yıl
G15	Erkek	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü
G16	Erkek	Bekar	Lisans	1-5 yıl
G17	Erkek	Evli	Lisans	11-15 yıl
G18	Erkek	Bekar	Yüksek Lisans	16 yıl ve üstü
G19	Kadın	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü
G20	Erkek	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü
G21	Erkek	Bekar	Lisans	16 yıl ve üstü
G22	Kadın	Bekar	Lisans	16 yıl ve üstü
G23	Erkek	Bekar	Lisans	16 yıl ve üstü
G24	Erkek	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü
G25	Erkek	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü

G26	Kadın	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü
G27	Kadın	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü
G28	Erkek	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü
G29	Kadın	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü
G30	Kadın	Evli	Lisans	16 yıl ve üstü

6.3.2. İstatistiksel Yöntem

Araştırmanın analizinde, elde edilen görüşme cevaplarına göre tanımlayıcı ve içerik analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada 36 kişiyle görüşme formlarından elde edilen veriler birkaç kez okunarak kodlama yapılmıştır. Daha sonra, araştırmanın bulgularını özetleyen temalar oluşturulmuş ve betimsel ve içerik analizi yapılmıştır.

Betimsel analiz, önceden belirlenmiş temalara göre çeşitli veri toplama teknikleriyle elde edilen verilerin özetlenmesini ve yorumlanmasını içeren bir tür nitel veri analizi yöntemidir. Böyle bir analizde araştırmacı, gördüğü veya gözlemlediği katılımcıların görüşlerini yansıtmak için önerileri yönlendirmeyi içerebilir. Bu analiz türünün temel amacı, bulguları okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde sunmaktır (Özdemir, 2010: 336). İçerik analizi, betimsel analize benzer, ancak betimsel analizde, özetlenen ve yorumlanan veriler içerik analizinde daha derinlemesine bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımda tanınamayan kavramlar ve temalar bu analiz yoluyla incelenebilir. İçerik analizinin amacı, toplanan verileri açıklayarak kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. İçerik analizinde temel süreç, benzer verileri belirli kavramlar ve temalar bağlamında bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği şekilde yorumlamaktır (Selçuk vd. 2014: 433). Bu çalışma için yürütülen betimsel ve içerik analizlerinden elde edilen temalar ve alt temalar aşağıdaki Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2: Verilerden Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

Tema 1	Devamsızlık ve Okul Terki Sebepleri
	Aile
	Sosyal çevre
	Öğrenci kaynaklı sorunlar
Tema 2	Devamsızlık ve Okul Terkini Önleme Çalışmaları
	Aileye yönelik çalışmalar
	Öğrenciye yönelik çalışmalar
	Kuruma yönelik çalışmalar
Tema 3	Devamsızlık ve Okul Terkini Önlemek İçin Sistemsel Öneriler
	Bakanlık düzeyinde çalışmalar
	İl Milli Eğitim Müdürlüğü düzeyinde çalışmalar
	İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü düzeyinde çalışmalar

Tablo 2’de, yapılan görüşme görüşmelerinden elde edilen verilere göre tema ve alt temaların oluşturulmuştur. Bu aşamada, sözkonusu görüşmeler ayrı ayrı okunmuştur ve birbirinden bağımsız bir şekilde üç ana tema ve her ana tema için ortalama üç alt tema oluşturulmuştur. İlk ana tema olan “Devamsızlık ve Okul Terki Sebepleri” başlığı altında aile, sosyal çevre ve öğrenci kaynaklı sorunlar görüşmelerde ön plana çıkmaktadır ve bunlar alt tema olarak oluşturulmuştur. İkinci ana tema olan “Devamsızlık ve Okul Terkini Önleme Çalışmaları” başlığı altında ise aile, öğrenci ve kuruma yönelik çalışmalar olmak üzere üç alt tema oluşturulmuştur. Üçüncü ana tema olan “Devamsızlık ve Okul Terkini Önlemek İçin Sistemsel Öneriler” başlığı altında ise Bakanlık düzeyinde çalışmalar, İl ve İlçe Milli Eğitim müdürlüklerinde yapılan düzenlemeler alt tema olarak ortaya çıkmaktadır. Görüşme formunda okul terkinde üç farklı neden dikkat çekmektedir. Aileye bağlı nedenler, sosyal çevreye bağlı

nedenler ve öğrenci kaynaklı nedenlerdir. Görüşmeye katılanların bu nedenlere vermiş oldukları cevaplar aşağıda Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3: Okul Terki Nedenlerine Yönelik Görüşmecilerin Cevapları

Katılımcılar	Aileye Bağlı Nedenler	Sosyal Çevreye Bağlı Nedenler	Öğrenci Kaynaklı Nedenler
G1	Bölünmüş aile Öğrenci desteklenmiyor.	Köy yaşamı etken	Başarı düşüklüğü
G2	Dersleri takip edilmiyor ve öğrenciden ev idaresi sorumluluğu beklenebiliyor.	-	-
G3	-	-	Ne istediğini bilmemek
G4	Okutmak istemiyorlar	-	-
G5	Meslek sahibi olamayacağı düşüncesi	-	-
G6	Ailenin maddi olarak yetersizliği ve genelde kırsal kesimde...	-	-
G7	-	Alkol uyuşturucu vs.	-
G8	Boşanma	Ekonomik nedenler	Okulu sevmeme, başarısızlık
G9	Ailenin ilgisizliği ve öğrenciyi takip etmemesi.	Çevredeki öğrencilerin de okula karşı ilgisizliği öğrencilerin birbirini etkilemesi	1. Öğrencinin okumak yerine çabuk yolla para kazanma isteği 2. Zamane şartlarında rahat yetişme sebebiyle gelecek kaygısı olmama / önemsememe
G10	Maddi ve aile bireylerin vefatı, parçalanmış aile	Arkadaş İlişkisi	Okumak istememesi
G11			İlgisizlik
G12			Üniversite mezunu işsiz olmak için
G13	Ailenin iş durumu		Öğrencinin okul korkusu
G14	İlgisizlik	Arkadaş	Motivasyonsuzluk
G15			
G16		Duyarsız	Azim olmaması
G17	Ailelerin aşırı talepkar olması ya da ilgisizliği, öğrencilerin velileri tarafından gerçekçi hedeflere yönlendirilmemesi, öğrencinin sorumluluk duygusunu	Arkadaş arasında negatif güdüleme, kısa yoldan para kazanmaya yöneltme,	Her şeye kolay sahip olma, emek çekmeden başarıya ulaşma beklentisi, para kazandığında saygı göreceği inancı sebebi ile kolay para kazanma isteği ve başarı yerine para ile güdülenmeleri

	geliştirmesine katkı sunmaması		
G18	Dağılmış aile	Kötü arkadaş çevresi	İsteksizlik
G19	-	-	Amaç hedef yoksunluğu Ders çalışmak ödev yapmak çok zor gelmesi.
G20	İlgisiz aile sahip olmak.	Çevresindeki kişilerin de okul terk etmiş olmaları kendilerini özgür hissetmeleri	Teknolojik aletlerle sosyal medyayla uğraşmak dijital oyun oynamak daha zevk veriyor
G21	-	-	-
G22	Düşük kültür ve gelir seviyesi. Parçalanmış aileler.	Örnek alınacak kişilerin olmaması.	Sorumluluk ve iş disiplinin olmaması.
G23	-	-	İsteksiz ve yetersiz hissetmek
G24	-	-	1-Düzenli ders çalışma alışkanlığı olmaması.2-önceki sınıf seviyelerine ait eksiklikleri.
G25		Yanlış arkadaş secimi	İnternet oyunlarına bağlılık
G26	Sosyo-ekonomik düzeydeki yetersizlikler	-	Öğrencinin seçtiği Dalı veya alanı yeterince tanımaması
G27	Ailenin sosyo-ekonomik durumu ve eğitimle ilgili motivasyonun düşüklüğü	Sosyal çevrede rol model kişilerinin olmayışı, turizmden elde edilen gelirin işlevsel önemi	Erken çocukluk dönemlerinden itibaren öğrenme ihtiyaçlarını geliştirmemiş olması, başarısız akademik geçmiş yaşantıları
G28	-	-	Devamsızlık ve ders başarısızlık nedenleri
G29	Aile bir an önce iş hayatına atılmasını istiyor	Mahallesinde ya da yakın çevresinde okumamış tanıdık arkadaşlarının olması	Eğitimde başarısız olması
G30	Toplumsal olarak ne istediğini bilmeyen samimi ilkeli olmayan öylesine yapılan evlilikler, mutsuz ebeveynler, ailenin ekonomik durumu, ayrılıklar, ailenin çocuğa yönlendirme yapamaması, ilgisizlik, sevgisizlik, cehalet.	Sosyal çevrede çabuk para kazanmaya yönlendirme ve okumanın vasıfsızlaştırması bir an önce para kazanma, özenti.	Yanlış yaptığını görememe, kendisiyle ailesiyle, sosyal çevresindeki her şeyle duyduğu öfke ve çatışma, özgüven eksikliği, şartlı model alma, isteksizlik ve tembellik...

Tablo 3'te görüldüğü üzere bazı katılımcılar bazı sorulara yönelik cevap vermemiştir. Bununla birlikte, okul terkini önlemek için yapılan çalışmalar görüşmecilere sorulmuştur. Aileye yönelik çalışmalar, öğrenciye yönelik çalışmalara ve kuruma yönelik çalışmalar sorulmaktadır. Görüşmeye katılanların cevapları aşağıda verilen Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4: Okul Terkini Önlemeye Yönelik Çalışmalar Hakkında Görüşmecilerin Cevapları

Katılımcılar	Aileye Yönelik Çalışmalar	Öğrenciye Yönelik Çalışmalar	Kuruma Yönelik Çalışmalar
G1	Veli toplantısı	Nasihat vermek Derslerimizin önemi ve geleceğimize etkisi hakkında bilinçlendirmeler.	Devamsızlık takibi
G2	-	Okuldaki eğitim alışkanlığının hayatımıza katacağı düzen hakkında bilgilendirmeler yapıyorum.	-
G3	-	Bilinç düzeyini yükseltmek, mesleğe ısındırmak	-
G4	Bilgilendirme yapıyor	-	-
G5	-	Görüşme ikna	-
G6	Burslar ve kurumsal ve kişisel yardımlar ile önlenebilir.	-	-
G7	-	Bilinçlendirme konferansları	-
G8	Veli ziyareti, ekonomik nedenlerden gelemeyen öğrenciye yardım kuruluşları dan düzenli yardım sağlandı.	Rehberlik servisi aracılığıyla okulu sevdirmek, okul takımlarına alarak ayniyat duygusunu geliştirmek.	Okulda sosyal ve sportif faaliyetler düzenliyoruz.
G9	Birebir görüşme/seminer	Öğrenci takibi/ Sosyal çevre takibi	Şube öğretmenler kurulunda tek tek ayrıntılı olarak öğrencilerin incelenmesi İlkokul olması nedeniyle okul terki yok
G10	-	-	-
G11	-	Bilgi verme teşvik	-
G12	Kız öğrencilerin okula devamı için ikna	-	-
G13	Bilgilendirme semineri, devamsızlık mektubu, ceza	Okulu çekici hale getirici faaliyetler	Kurumun sosyal alanda yeni faaliyetlerde bulunması
G14	Takibat	Günlük iletişim	Rehberlik

G15	-	-	-
G16	Bilgilendirme,	Bilgilendirme,	Okulu cazibe merkezi haline getirmeye çalışmak.
G17	En önemlisi bilinçlendirme amaçlı iletişim	Sosyal etkinliklere katılımın yoğunlaştırılması, bilimsel projelere özendirme ve yönlendirme, başarı kavramının oturtulmasına yönelik çalışmalar, iş imkanlarının yakından tanınmasına yönelik çalışmalar	İşletmelerle ortaklıkların artırılması, eğitim ve sosyal imkanlara yönelik çalışmalar
G18	Veli toplantıları, aile ziyaretleri, SMS bilgilendirme	Koçluk sistemi	Devamsızlık takibi, koçluk sistemi
G19	-	Hedef belirleme ve yöneltme,	-
G20	Birebir görüşmeler tapılıyor	Okul rehberlik servisi sürekli görüşmelerde bulunuyor sorunlara çözüm yolu birlikte bulunmaya çalışılıyor	Rehberlik servisi alan öğretmenleri devamlı telkinde bulunuyorlar
G21	-	Öğrencilere rehberlik yaparak özel konuşup vazgeçirdiğim çok oldu	Mesleği sevdirmeye yönelik çalışmalar
G22	Veli görüşmesi. Ev ziyaretleri.	Anket sonucuna göre rehberlik yapılması.	Devamsız öğrencilerin günlük devamsızlık bilgilerinin velilere iletilmesi.
G23	-	Görüşme	-
G24	Veli ziyareti,	Sayısız etkinlik.	Erasmus projesi ile İtalya'da meslek lisesi ziyareti yapıldı.
G25	-	Zorunlu öğrenci tespiti ve öğrenciyle bireysel çalışma.	-
G26	Ailelerle görüşebildiğimizde öğrencinin okuduğu alanın geleceğini ve kendilerinin nasıl destek verebileceklerini, okul ile işbirliğinin önemini anlatıyoruz	Okuduğu alanın neler katacağını anlatıyoruz	Bilişim alanında dijitalleşmeyi okulumuza yaymaya çalışıyoruz

G27	Aileyi bilgilendirme, rehberlik servisinde duruma neden olan etkenleri belirleme	Motivasyon çalışmaları, devamsızlık nedenlerinin tespit edilip, önlemler konusunda çalışılması, konu ile ilgili okul kültürü oluşturulması	Aile ziyaretleri, hamilik ve akademik danışmanlık projeleri, devamsızlık nedenleri anketleri, rehberlik servisi, okul idaresi, öğretmenler ve veliler arasında işbirliği çalışmalarına önem verilmesi. Bu durumdaki öğrencilerin sosyal faaliyetlerde görevlendirilmesi ve okul içi sorumluluklarla okul bağı kuvvetlendirme
G28	Aile ziyaretleri yapılıyor	Öğrencilere gerekli rehberlik çalışmaları	-
G29	Birebir okula davet ederek görüşmeler yapıldı	Okulun önemi hakkında konuşmalar yapıldı	-
G30	Ailelerle birebir görüşme yapılması, çocuğun donanımlı olması durumunda hayatının kolaylaşacağına inandırmak en doğru yönlendirmenin yapılabilmesi için bilgilendirme...	Onlara güven duyma, gözündeki perdeyi kaldırma, okula okumaya karşı samimi güzel yaşanmış hikaye ve örnekler olumlu bir şekilde okulda mutlu olmasını sağlama başarısızlıkları için gerekli desteği verme...	Okulu sevdirmeye öğrencinin mutluluğu eşitlik ve adalet

Son olarak ise devamsızlık ve okul terklerini önlemek için sistemsel olarak yapılanlar ile ilgili görüşmecilerin fikirleri alınmaktadır. Bu soruyu, bakanlık bünyesinde yapılması gerekenler, İl Milli Eğitim ve İlçe Milli Eğitim bünyesinde yapılanlardır. Bu soruya verilen yanıtlarda aşağıda verilen Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5: Okul Terkini Önlemeye Yönelik Sistemsel Çalışmalar Hakkında Görüşmecilerin Cevapları

Katılımcılar	Bakanlık Çalışmaları	İl Milli Eğitim Çalışmaları	İlçe Milli Eğitim Çalışmaları
G1	Yöneltilme faal olmalı SMS yoluyla belirli zamanlarda ileti gönderilebilir. (Aidiyet bilincini artırır) Ayrıca	İl için önlem almak Ailelerin katılacağı konferanslar düzenlenebilir.	İlçe içi önlem almak Öğrencilerle uzman eşliğinde toplantılar düzenlenebilir. Görevliler okullara ziyaret düzenleyip bilgi alışverişi içerisinde olmalı.
G2	aktivite alanları arttırılarak okula bağlılık sağlanabilir.	Ailelere bilinçlendirme eğitimi veren	

		kurslar düzenlenebilir.	
G3	SGK'nın staj döneminde başlaması	-	-
G4	-	Veli ziyaretleri	-
G5	Para cezası	-	-
G6	Burslar ... sivil toplum kuruluşları ve kişisel yardımları teşvik ederek minimum seviyeye indirebilir	-	-
G7	Zararlı maddelerle ilgili cezaların artırılması	-	-
G8	Okulları daha eğlenceli yapmak. Ders yükünü azaltmak. Günlük ders saatleri çok fazla. Okulları spor tesisleri ile donatmak. Disiplin, Aile ve öğrencileri	Okullarda atölyeler açmayı teşvik etmeli ve kurulmasını sağlamalıdır.	Okullarda atölyeler açmayı teşvik etmeli ve kurulmasını sağlamalıdır.
G9	bilinçlendirme. Eğitim çağındaki çocukların çalıştırılmasına büyük cezalar	Aile ve öğrencilere teşvik	Aileleri bilinçlendirme
G10	Öğrencilerin istedikleri okula kaydolması, akademi seviyesinin zor olmaması	Veli ziyareti, maddi destek ve akademi desteği	Veli ziyareti, maddi destek ve akademi desteği
G11	İş	-	-
G12	Diploma sahibi olmanın farkındalığı sağlanmalı	-	-
G13	Devamsızlığı caydırıcı cezalar verilmesi	İlçe yöneticilerini bu konuda faal tutmak	Devam devamsızlık takibi konusunda okul yöneticileri aktif tutmak
G14	İl takibi	İlçe takibi	Okul takibi
G15	Bölümlerin üniversiteye yönelik teşkilinin artması. Sağlık lisesinden mezun olmayanın sağlıkla ilgili lisanslara girememesi gibi	-	-
G16	Cazibe unsurları üzerinde çalışmak	-	-
G17	Yönetmeliğin başarı değerlendirmesini doğru ve gerçekçi bir noktaya getirmesi, hak	Okullarla iletişim artırılması, okullara denetleyici	Okulları yönetmelik kapsamında denetleyici olmak yerine kaynak sağlamak ve işbirliği

	etme ve etmeme kavramına yönelik düzeltmeler, Okul güvenliği ve temizliğine yönelik kalıcı çözümler üretecek kaynak üretmek, öğretmen ve okul kavramının değerlerinin artırılmasına yönelik çalışmalar	olmaktan çok rehber olmaları,	imkanlarının artırılmasına yönelik çalışmalara katkı sunulması ve rehberlik yapması, sosyal projelerde bireysel prestij yerine öğrencinin hedefte olması, konuya hakim yetkin şube müdürleri, yardımcı hizmetler konusunda okulların daha etkili desteklenmesi
G18	Devamsızlık aklarının kaldırılması Meslek lisesi mezunlarına iş imkanı,	Veli bilgilendirme,	Öğrenci ve Velilere yönelik sosyal aktiviteler
G19	Yüksek öğretime devam etmek isteyenlere kontenjan	-	-
G20	Kesinlikle kültür ders saatleri azaltılmalı. Üniversite ek puan verilmeli	Okulların düzenledikleri kariyer günlerine ek veya destek verici programlar yapmak	İl MEM gibi
G21	-	-	-
G22	Akademik eğitim alma isteği ve şartları uygun olmayan öğrencilerin mesleki eğitim merkezlerine sistemli olarak yönlendirmesi için mevzuat hazırlanmalıdır.	Yıl sonunda elde edilen istatistik bilgilere dayalı RAM'ların planlama yapması.	Kaymakamlık belediye sanayi ticaret odalarının imkanlarını kullanarak yerel planlama ve çözümler geliştirmeliler.
G23	Meslek seçimi ile başlamak öğrenciyi liseye hazır hale getirmek	-	-
G24	Mesleki eğitimi akademik eğitimin önünde gören düzenlemeler. Haftalık ders saati dayısının azaltılması. Okulları kampüs haline dönüştüren düzenlemeler.	Kırtasiye ilikle okul yönetici ve öğretmenlerini meşgul etmek yerine işimizi yapacak vakit bırakmaları.	Kırtasiye ilikle okul yönetici ve öğretmenlerini meşgul etmek yerine işimizi yapacak vakit bırakmaları.
G25	Gerçekçi, spor ve sanatsal faaliyetlerin	-	-

	ağırlıklı olduğu bir eğitim sistemi		
G26	Ders sayılarının azaltılması	Gerekli araç gereç temininde destek verilmesi	Staj imkanları için yerel imkanlarla iletişimin kuvvetlendirilmesi
G27	Meslek liselerinin ön plana çıkacağı, cazibeli görüneceği imkanların öne çıkarılması, öğrencilerin okula yerleşmelerinde akademik sınav dışında (LGS) kriterlerin belirlenmesi; akademik başarısı düşük öğrenciler için ‘son çare’ ön yargısının kırılmasına yönelik çalışmalar, özel eğitim gereksinimli öğrencilerin meslek liselerine ancak özelliklerine uygun alan ve dallar açısından değerlendirilerek yerleştirmesinin önemine vurgu.	Meslek liselerinden Anadolu, Fen vb. Lise türlerinden beklentinin farklılaştırılması, başarının yüksek öğrenime öğrenci gönderme sayısı ile ölçülmemesi	Meslek liselerine öğrenci yerleştirirken sadece sınav puanının baz alınmaması, okul türleri içindeki değerlendirme kriterlerinin yalnızca akademik genel sınavlar ve yüksek öğretime öğrenci gönderme sayısı ile değerlendirilmemesi
G28	Öğrenci seviyeleri düşük ilkokulda gerekli tedbirler alınmalı.	-	-
G29	-	-	-
G30	Fırsat eşitliğinin sağlanması, öğrenmenin sınav odaklı oluşunun engellenmesi...	Öğrencileri pozitif teşvik çok fazla proje odaklı olup öğrencinin yaşadıkları Hakkında fikir Sahibi olamama.	Öğretmene manevi destek, öğrenciyle samimi ve mutluluğuna yönelik çalışmaları sağlama

7. BULGULAR

Çalışmanın yedinci bölümünde elde edilen verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular verilmektedir ve bu bulgular veriler ışığında yorumlanmaktadır.

7.1. Araştırmanın Bulguları ve Değerlendirilmesi

Görüşmeye katılan kişilerin görüşleri söz konusu dört tema altında, gizlilik ilkesi kapsamında, isimleri verilmeden kodlanarak aktarılmaktadır. Bu çerçevede, yukarıda da belirtildiği gibi her bir katılımcı ile yapılan görüşme ‘görüşme’ yi ifade ettiği için “G” olarak kodlanmaktadır ve her görüşmeye katılanlar sırasıyla kodunun yanında “G1, G2, G3.....G36” şeklinde numaralar verilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde, görüşme formunda yer alan sorular tema ve alt temalara göre sınıflandırılarak elde edilen bulgular verilmektedir.

7.1.1. Okul Terkine İlişkin Bulgular

Bu ana tema doğrultusundaki görüşmedeki soru “Okul terkinin nedenleri nelerdir?” biçimindedir. Bu soruya yönelik olarak alınan ve görüşme sorularından alınan cevaplar doğrultusunda üç ana alt tema ortaya çıkmıştır. Bu üç alt temayı oluşturan kavramlar incelendiğinde katılımcılar arasında en fazla vurgulanan aile, sosyal çevre ve öğrenci kaynaklı sorunlar olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

Aile: Aile faktörü okul terki ve devamsızlığında oldukça büyük paya sahiptir. G2 bu konuda “Öğrenci desteklenmiyor. Dersleri takip edilmiyor ve öğrenciden ev idaresi sorumluluğu beklenebiliyor” olduğunu belirtmektedir. G17 ise farklı olarak “Ailelerin aşırı talepkar olması yâda ilgisizliği, öğrencilerin velileri tarafından gerçekçi hedeflere yönlendirilmemesi, öğrencinin sorumluluk duygusunu geliştirmesine katkı sunmaması” demiştir. G4, G6, G9, G14, G16, G20, ise ailelerin ilgisizliği, bilinçsizliği ve ebeveynlerin üniversite okutmayacaklarını beyan etmeleri öğrenciden devamsızlık nedeni olduğunu beyan etmektedir. Bununla birlikte ailenin eğitim seviyesinin düşüklüğünü ve ekonomik sebepleri de belirtmektedirler. G8, G13, G17 ise aile içi şiddet, çatışma ve istismara dikkat çekmektedir. Ayrıca G10 anne ve baba kaybını veya G29 ise ailelerin çocukların bir an önce hayata atılmasını istediklerini söylemişlerdir. G1, G8, G18, G22 ise bölünmüş ve dağılmış ailelere dikkat çekmektedir. Ayrıca, G3, G7, G11, G12, G15, G19, G21, G23, G24, G25ve G28 bu soruya hiç cevap vermemişlerdir.

Sosyal Çevre: Sosyal çevrede okul terkinde etkili olan faktörlerden bir tanesidir. İlginç olarak, birçok görüşmeci bu soruya cevap vermemiştir. Cevap verenler arasında ise on plana çıkan nedenler olarak, koy yaşamı, alkol, uyuşturucu, ekonomik nedenler ve bilhassa arkadaş çevresi dikkat çekmektedir. G9 kişisi bu konuda “Çevredeki öğrencilerin de okula karşı ilgisizliği öğrencilerin birbirini etkilemesi” den dolayı devamsızlık olduğu belirtmektedir. Sosyal çevre konusunda G17 “Arkadaş arasında negatif güdüleme, kısa yoldan para kazanmaya yönelme” olduğunu ifade etmektedir. G17 ile aynı fikre sahip olan G20, G29 ve G30’da arkadaş çevresinde okul terk eden birisinin olması ve kendilerini güdüleyerek özgür hissetme duygusunda olmalarını belirtmiştir. G27 ise farklı olarak sosyal çevrede rol model alacak kişilerin olmamasına dikkat çekmektedir.

Öğrenci Kaynaklı Sorunlar: Öğrenci kaynaklı sorunlarda ise G9 görüşmecisi iki farklı noktaya dikkat çekmektedir ve beyanı “1. Öğrencinin okumak yerine çabuk yolla para kazanma isteği 2. Zamane şartlarında rahat yetişme sebebiyle gelecek kaygısı olmama / önemsememe” şeklindedir. Öğren kişisi ne istediğini bilmemeye atıfta bulunurken, G1 ve G8 okul başarısızlığını belirtmektedir. Bunların yanında belirtilen nedenlerden bazıları ise motivasyon olmaması, okul korkusu, azim olmaması, ilgisizlik ve okumak istememek olarak belirtilmiştir. G17 ise “Her şeye kolay sahip olma, emek çekmeden başarıya ulaşma beklentisi, para kazandığında saygı göreceği inancı sebebi ile kolay para kazanma isteği ve başarı yerine para ile güdülenmeleri” biçiminde beyanda bulunmuştur. Öğrenci kaynaklı nedenleri G30 kişisi özetler gibi “Yanlış yaptığını görememe, kendisiyle ailesiyle, sosyal çevresindeki her şeyle duyduğu öfke ve çatışma, özgüven eksikliği, şartlı model alma, isteksizlik ve tembellik” demiştir.

7.1.2. Okul Terkini Önlemeye Yönelik Bulgular

Sunulan çalışmada belirtilen ikinci tema doğrultusunda yöneltilen soru ise “Okul terkinin önlemek için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?” şeklinde olmuştur. Bu soru ile ilgili ailelere yönelik, öğrenciye yönelik ve kuruma yönelik çalışmalardan bahsedilmiştir. Bu çerçevede üç alt tema ortaya çıkmıştır ve bu alt tema kapsamında okul devamsızlıklarını önlemek için öğretmenlerin fikirleri alınarak, neler yapılabilecekler ortaya konulmaktadır. Bu alt temalar çerçevesinde görüşmeye katılanların görüşleri aşağıda direk olarak verilmektedir.

Ailelere Yönelik Çalışmalar: Aile yönelik çalışmaların başında önerilen veli toplantıları ve ev ziyaretleri olmuştur. Bunu görüşmecilerden G1, G8, G18, G22, G24, G26, G27, G28 ve G30 önermiştir. Çünkü bu kişiler başarı ve başarısızlıkta en çok ailenin rolü olduğunu savunmaktadırlar. Bunlara ek olarak, ailelere yönelik seminer ve birebir toplantıları öneren öğretmenlerde vardır. Örneğin, G13 bu konuda “Bilgilendirme semineri, devamsızlık mektubu, ceza” biçiminde bir söylemde bulunurken, G9 kişisi birebir görüşmelerden yanadır. Genel olarak görüşmecilerin bu konudaki düşünceleri benzerdir ve ailenin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi için onlarla görüşmelerin, toplantıların ve seminerlerin yapılması gerektiğini iddia etmektedirler.

Öğrenciye Yönelik Çalışmalar: Öğrenciye yönelik çalışmalar ile ilgili ise görüşmecilerden G2 “Derslerimizin önemi ve geleceğimize etkisi hakkında bilinçlendirmeler. Okuldaki eğitim alışkanlığının hayatımıza katacağı düzen hakkında bilgilendirmeler yapıyorum.” demiştir. G1 kişisi nasihat verme, G5, G11, G14, G16 ise görüşme iknadan bahsetmektedir. G7 bilinçlendirme konferanslarını söylerken, G8, G20, G21, G22, G28 ise rehberlik servisi ile öğrencilerin kendilerine olan güven duygusunun artırılmasına yardımcı olunması gerektiğini belirtmektedir. G9 ise öğrencinin çevre takibini söylemektedir. G17 ise bu konuda “Sosyal etkinliklere katılımın yoğunlaştırılması, bilimsel projelere özendirme ve yönlendirme, başarı kavramının oturtulmasına yönelik çalışmalar, iş imkânlarının yakından tanınmasına yönelik çalışmalar” biçiminde bir beyanda bulunmuştur. G27 ise “Motivasyon çalışmaları, devamsızlık nedenlerinin tespit edilip, önlemler konusunda çalışılması, konu ile ilgili okul kültürü oluşturulması” derken, benzer şekilde G30 “Onlara güven duyma, gözündeki perdeyi kaldırma, okula okumaya karşı samimi güzel yaşanmış hikâyeye ve örnekler olumlu bir şekilde okulda mutlu olmasını sağlama başarısızlıkları için gerekli desteği verme” demiştir.

Kuruma Yönelik Çalışmalar: Kuruma yönelik çalışmalardan ise özellikle spor salonları, kütüphaneler ve rehberlik hizmetleri dikkat çekmektedir. Kuruma yönelik çalışmalarda G27 uzun ve kapsamlı olarak “Aile ziyaretleri, hamilik ve akademik danışmanlık projeleri, devamsızlık nedenleri anketleri, rehberlik servisi, okul idaresi, öğretmenler ve veliler arasında işbirliği çalışmalarına önem verilmesi. Bu durumdaki öğrencilerin sosyal faaliyetlerde görevlendirilmesi ve okul içi sorumluluklarla okul bağıni kuvvetlendirme” demiştir. G1, G18, G22 bu konuda devamsızlık takibinin, G8, G13, G17 ise okuldaki sosyal ve spor faaliyetlerinin öneminden bahsetmektedir. Bunlara ek olarak G14, G20 rehberliğin önemine atıfta bulunmaktadır. G16 ve G30 ise okulu cazibe merkezi yapmak gerektiğini söylemiştir.

7.1.3. Okul Terkini Önlemek İçin Sistemsel Önerilere İlişkin Bulgular

Okul terkinin önlemek adına sistemler önerileri ile ilgili görüşme formunda yöneltilen soru ise, “Okul terklerini önlemek için sistemsel olarak yapılması gerekenler nelerdir?” şeklindedir. Bu soru çerçevesinde üç alt tema ortaya çıkartılmıştır çünkü Bakanlık, İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri kapsamındaki yapılan çalışmalar ve alınması gereken önlemler ön plana çıkmaktadır.

Bakanlık Düzeyinde Çalışmalar: Bakanlık düzeyinde yapılması gerekenler hakkında G2, “SMS yoluyla belirli zamanlarda ileti gönderilebilir. (Aidiyet bilincini artırır Ayrıca aktivite alanları artırılarak okula bağlılık sağlanabilir” şeklinde beyanda bulunmuştur. G17 ise “Yönetmeliğin başarı değerlendirmesini doğru ve gerçekçi bir noktaya getirmesi, hak etme ve etmeme kavramına yönelik düzeltmeler, Okul güvenliği ve temizliğine yönelik kalıcı çözümler üretecek kaynak üretmek, öğretmen ve okul kavramının değerlerinin artırılmasına yönelik çalışmalar” dan bahsetmektedir. G27’de ayrıntılı olarak, “Meslek liselerinin ön plana çıkacağı, cazibeli görüneceği imkânların öne çıkarılması, öğrencilerin okula yerleşmelerinde akademik sınav dışında (LGS) kriterlerin belirlenmesi; akademik başarısı düşük öğrenciler için ‘son çare’ ön yargısının kırılmasına yönelik çalışmalar, özel eğitim gereksinimli öğrencilerin meslek liselerine ancak özelliklerine uygun alan ve dallar açısından değerlendirilerek yerleştirmesinin

önemine vurgu” demiştir. Bakanlığın ders müfredatlarını güncellemeleri gerektiğini (örneğin: ders sayılarının azaltılması ve meslek liselerine göre bir içerik hazırlanması, kültür derslerin azaltılması vb.) G26, G22, G20, G8 önermektedir. Çünkü ders saatlerinin fazlalığı, fazla müfredat ve sınav ağırlıklı eğitimi olumsuz olarak görmektedirler. G3, G19 staj ve iş bulmada yardımcı olmaları gerektiği savunmaktadır. Farklı olarak, G5, G7, G13 para cezasına, G6 burslara, G8 okulların daha eğlenceli olmasına, G9 disipline, G18 devamsızlık aflarının kaldırılmasına atıfta bulunmaktadır.

İl Milli Eğitim Müdürlükleri Düzeyinde Çalışmalar: İl Milli Eğitim Müdürlüğü çerçevesinde ise ailelere yönelik verilecek seminerler, veli ziyaretleri ve teşvikler on plana çıkmaktadır. G2 bu konuda “Ailelerin katılacağı konferanslar düzenlenebilir. Ailelere bilinçlendirme eğitimi veren kurslar düzenlenebilir” olduğunu söylemiştir. G17 ise “Okullarla iletişim artırılması, okullara denetleyici olmaktan çok rehber olmaları” gerektiğine dikkat çekmektedir. Farklı olarak G27 ise “Meslek liselerinden Anadolu, Fen vb. Lise türlerinden beklentinin farklılaştırılması, başarının yükseköğrenime öğrenci gönderme sayısı ile ölçülmemesi” lazım olduğunu söylemiştir. Esasında bu söylem ile meslek liseleri ile diğer lise mezunlarının üniversite girişte eşit olmalarına kastettiği sonucuna ulaşılabilir. Öğrencilerin ve ailelerin teşvik edilmesini savunan katılımcılar ise, G30, G20, G10, G9 ve G8’dir. Birçok görüşmede bu konuda herhangi bir fikir beyan etmemiştir.

İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri Düzeyinde Çalışmalar: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü çerçevesinde ise G1 kişisi ilçe içinde önlem alınmasını söylerken G2’nin görüşü “Öğrencilerle uzman eşliğinde toplantılar düzenlenebilir. Görevliler okullara ziyaret düzenleyip bilgi alışverişi içerisinde olmalı” biçimindedir. G8 ise “Okullarda atölyeler açmayı teşvik etmeli ve kurulmasını sağlamalıdır” demiştir. G9 aileleri bilinçlendirmeyi söylerken, G10 veli ziyaretlerine dikkat çekmiştir. G13 ve G14’te devamsızlık konusunda okul yöneticilerini İlçe MEM’in her zaman aktif tutması gerektiğini ve okul takibi yapması lazım olduğunu söylemişlerdir. G17 ise “Okulları yönetmelik kapsamında denetleyici olmak yerine kaynak sağlamak ve işbirliği imkanlarının artırılmasına yönelik çalışmalara katkı sunulması ve rehberlik yapması, sosyal projelerde bireysel prestij yerine öğrencinin hedefte olması, konuya hakim yetkin şube müdürleri, yardımcı hizmetler konusunda okulların daha etkili desteklenmesi” demiştir. G18 ise hem öğrenciye hem velilere yönelik sosyal aktiviteleri İlçe MEM’in yapmasını önermektedir. G26 staj imkânlarında yardım etmelerini belirtirken ve G27 “Meslek liselerine öğrenci yerleştirirken sadece sınav puanının baz alınmaması, okul türleri içindeki değerlendirme kriterlerinin yalnızca akademik genel sınavlar ve yüksek öğretime öğrenci gönderme sayısı ile değerlendirilmemesi” biçiminde beyanda bulunmuştur. Son olarak G30’da hem öğrenciye hem öğretmene samimi bir şekilde manevi destek vererek onlara yönelik çalışmalar yapmasını önermektedir.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Aralık 2019’da Çin’in Wuhan şehrinde tanımlanan yeni COVID-19 hastalığı sadece Çin’de değil, dünya çapında da hızla yayılmıştır. Bu nedenle, dünyanın dört bir yanındaki hükümetler, dünya çapındaki öğrenci nüfusunun %60’ından fazlasını etkileyen eğitim kurumlarını ya geçici olarak kapatmışlar ya da yerel olarak kapatma kararı almışlardır. Dünya çapında yaklaşık 155 ülke, pandemi sırasında eğitim sürecini sürdürmek için bir çözüm olarak çeşitli araçlar ve öğrenme platformları tanıtmıştır. Dünyanın dört bir yanındaki birçok üniversite, virüsün hızla yayılmasını azaltmak için sınıf öğretiminin askıya alınması da dahil olmak üzere tüm kampüs etkinliklerini askıya alarak veya iptal ederek toplantıları en aza indirmiştir. Sonuç olarak, dünya çapında birçok kolej ve üniversite, ya öğrenciler ile öğretim görevlileri arasındaki ya da öğrencilerin kendi aralarındaki teması en aza indirmek için lisans ve lisansüstü öğrencileri için çevrimiçi öğretime geçmişlerdir. Bu anlamda Covid-19

pandemisinin muhtemel bir okul terki ve devamsızlık riskini azaltmak için öğrencilere yönelik tespit çalışmaları yapılması gereği ortaya çıkmıştır.

Devamsızlık ve okul terki eğitimde en çok karşılaşılan problemlerdendir. Okula devam eğitim yaşamında bir öğrenci için çok önemlidir. Çünkü belli sağlık veya ciddi sorunlar dışında devamsızlık yapılması öğrencinin eğitim hayatını etkilemektedir. Bundan dolayı, devamsızlık ve okul terki nedenleri ve bu nedenlere yönelik çözüm önerileri oldukça önemlidir. Bu bakımdan, bu çalışmada, devamsızlık ve okul terki kavramı teorik olarak verildikten sonra, Meslek ve Teknik liselerinde görev yapan 36 öğretmen ile görüşme tekniği kullanılarak, devamsızlık ve okul terki nedenleri ve çözüme yönelik sistemler öneriler ile ilgili verilere toplanmaktadır. Elde edilen veriler ile, betimsel ve tanımlayıcı analiz yapılarak devamsızlık kavramı ile ilgili nedenler ve öneriler ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın bulgularına göre, devamsızlık ve okul terki ile ilgili olarak, ailevi nedenlerin başında ebeveyn ilgisizliği, ekonomik yetersizlik, eğitim seviyesi, aile içi şiddet ve sağlık problemleri gelirken, sosyal çevre ile ilgili olarak da arkadaş çevresi, çevredeki yanlış örnekler ve uyuşturucu gibi olumsuz alışkanlıklar ön plandadır. Öğrenci kaynaklı sorunlardan ise, sosyal medya, akademik başarısızlık, zihinsel yetersizlikler, gelecek planların olmaması ilk sıradadır. Devamsızlık ve okul terkinin önlemeye yönelik öneriler de ise, veli toplantıları ve ev ziyaretleri hemen hemen buyun görüşmeciler tarafından vurgulanmıştır. Ayrıca, öğrenciye yönelik uyum çalışmaları ile öğrencilerin motivasyonlarının artırılması önemlidir. Son olarak, kurumların öğrencilere yönelik sosyal faaliyetler yaparak, teşvik edici ve ödüllendirici davranışlarında bulunmaları önem arz etmektedir. Sistemsel öneriler kapsamında ise, Bakanlığın zorunlu eğitimi liselerde kaldırması gerektiğini ve müfredatın güncellenmesi lazım olduğu önerilmektedir. İl ve İlçe Milli Eğitim müdürlüğü kapsamında ise, rehberlik hizmetleri, konferanslar, seminerler, projeler ve teşvik edici sosyal faaliyetlere öncelik vermeleri önerilmektedir.

Çalışma kapsamında devamsızlığın ve okul terkinin azaltılması için yapılması gereken öneriler ise şunlardır:

- Öğrencilerin ve ebeveynlerin eğitimin gerekliliği ile ilgili bilinçlendirilmeli ve doğru bilgilendirilmelidir.
- Meslek liselerin özellikle teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu teşvikler kapsamında, okul sonrası is olanakları sunulmalıdır.
- Bakanlık bazında, müfredat tekrar elden geçirilmelidir. Bilhassa AB direktifleri kapsamında güncellemelerin gerekliliği önemlidir. Zorunlu eğitimin devam etmesi de önemlidir.
- Meslek liselerde teoriden daha çok pratik verilmeli ki, öğrenciler eğitim sonrasında çabuk iş hayatına atılabilmelidir.
- Problemlerli öğrencilere yönelik, onların kazanımları için rehabilite edilmeleri son derece elzemdir.

REFERENCES

- Adıgüzel, A. (2013). Kız çocuklarının okullaşma engelleri ve çözüm önerileri (Şanlıurfa örneği). EKEV Akademi Dergisi, 17(56), 325-344.
- Adıgüzel, A., & Karadaş, H. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarının devamsızlık ve okul başarıları arasındaki ilişki [The level of effect of high school students' attitudes towards school on their absenteeism and school success]. YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(1), 49-66.
- Aküzüm, C., Yavaş, T., Tan, Ç. ve Uçar, M. B. (2015). İlköğretim kurumu öğrencilerinin devamsızlık ve okul terki nedenleri. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), 167-191.

- Altinkurt, Y. (2008). Öğrenci devamsızlıklarının nedenleri ve devamsızlığın akademik başarıya olan etkisi [The reasons for students irregular attendance and the effect on this students irregular attendance on their academic achievement]. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20, 129–142.
- Attwood, G., & Croll, P. (2006). Truancy in secondary school pupils: Prevalence, trajectories and pupil perspectives. Research Papers in Education, 21, 467–484.
- Balkıs, M., Arslan, G., & Duru, E. (2016). The school absenteeism among high school students: Contributing factors. Educational Sciences: Theory & Practice, 16(6).
- Bayhan, G. ve Dalgıç, G. (2012). Liseyi terk eden öğrencilerin tecrübelerine göre okul terki. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(3), 107- 130.
- Bedford, J., Enria, D., Giesecke, J., Heymann, D. L., Ihekweazu, C., Kobinger, G., ... & Wieler, L. H. (2020). COVID-19: towards controlling of a pandemic. The lancet, 395(10229), 1015-1018.
- Bora, V. (2012). Kız çocuklarının zorunlu eğitim sonrası ortaöğretime devam etmeme nedenleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Buyankara, M. (2015). Zorunlu ortaöğretimin kız çocuklarının eğitime katılımı açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bingöl Üniversitesi, Bingöl.
- Cullen, B. (2000). Evaluating integrated responses to educational disadvantage. Dublin, Ireland: Combat Poverty Agency.
- Çelik, Z. (2020). Covid-19 Salgınının Gölgesinde Eğitim Riskler ve Öneriler. Ebsam Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Devadoss, S., & Foltz, J. (1996) Evaluation of factors influencing student class attendance and performance. American Journal of Agriculture Economics, 78, 499–507.
- Dilli, C. (2006). Zorunlu eğitim çağında bulunan kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri (Şırnak ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Donnelly, R., Patrinos, H.A. ve Gresham, J. (2021). The Impact of COVID-19 on Education – Recommendations and Opportunities for Ukraine. The World Bank.
- Doucet, A., Netolicky, D., Timmers, K., & Tuscano, F. J. (2020). Thinking about pedagogy in an unfolding pandemic (An Independent Report on Approaches to Distance Learning during COVID-19 School Closure). Work of Education International and UNESCO. https://issuu.com/educationinternational/docs/2020_research_covid-19_eng.
- Eğitim Reformu Girişimi. (2014). Türkiye’de sosyo ekonomik durumun geç kayıt ve okul terkleri ile ilişkisi. İstanbul: ERG.
- Ekşi, H., Arıcan, T. ve Yaman, K. G. (2016). Meslek lisesi öğrencilerinin riskli davranışlarının yordayıcısı olarak sosyal görünüş kaygısı ve mükemmeliyetçilik. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(2), 527-545.
- Entwisle, D. R.; Alexander, K. L. & Olson, L. S. (2004). Temporary as Compared to Permanent High School Dropout. Social Forces. 82, (3), 1181-1205.
- Epstein, J. L., & Sheldon, S. B. (2002). Present and accounted for: Improving student attendance through family and community involvement. Journal of Educational Research, 95(5), 308–318.
- Esposito, S., & Principi, N. (2020). School closure during the coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic: an effective intervention at the global level?. JAMA pediatrics, 174(10), 921-922.
- Gençoğlu, C., & Çiftçi, M. (2020). Covid-19 Salgınında Eğitim: Türkiye Üzerinden Bir Analizi. Journal of History School (JOHS).
- Gökşen, F., Cemalcılar, Z. ve Gürlesel, F. (2006). Türkiye’de ilköğretim okullarında okulu terk ve izlenmesi ile önlenmesine yönelik politikalar.

- Ingul, J. M., Klöckner, C. A., Silverman, W. K., & Nordahl, H. M. (2012). Adolescent school absenteeism: Modelling social and individual risk factors. *Child Adolescent Mental Health*, 17(2), 93–100.
- Kadı, Z. (2000). Adana ili merkezindeki ilköğretim okulu öğrencilerinin sürekli devamsızlık nedenleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Kearney, C.A. (2001). School refusal behavior in youth: A functional approach to assessment and treatment. Washington, DC: American Psychological Association.
- Köse, N. (2014). Acarlar beldesinde okul terkleri ve devamsızlık sorunu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Küçüker, E. (2018). Üç öykü üzerinden “okul terki”: Eğitimsizlik, yoksulluk, ataerkillik. *Eğitim Bilim Toplum*, 16(64), 94-119.
- Külahoğlu, Ş. Ö. (2001). Öğrenci davranışlarını etkileyen sosyal ve psikolojik faktörler. İçinde Küçükahmet, L. (Ed.), *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar* (ss. 1-22). Ankara: Nobel Yayınları.
- Lan, W. & Lanthier, R. (2003). Changes in students’ academic performance and perceptions of school and self before dropping out of schools. *Journal of Education for Students Placed At Risk*, 8(3), 309-332.
- Maurin, E., & McNally, S. (2008). Vive la révolution! Long-term educational returns of 1968 to the angry students. *Journal of Labor Economics*, 26(1).
- McNeal, R. B. (1997). High school dropouts: A closer examination of school effects. *Social Science Quarterly*, 78(1), 209-222.
- Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF. (2009). Devamsızlık ve okulu terk riski durum saptaması ve ihtiyaç analizi araştırma raporu (Taslak). Ankara: MEB.
- Murgatroid, S. (2020, March). COVID-19 and Online learning, Alberta, Canada. Doi:10.13140/RG.2.2.31132.85120
- Öğülmüş, S., Aypay, A., Taşpınar, M., Çabuk Kaya, N., Varçın, R., Pişkin, M., Çam, Z. (2013). Ortaöğretimde sınıf tekrarı, okul terk sebepleri ve örgün eğitim dışında kalan çocuklar politika önerileri raporu. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF.
- Özdemir, S., Erkan, S., Karip, E., Sezgin, F. ve Şirin, H. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin okulu terk etme nedenleri ve çözüm önerileri. Ankara: TÜBİTAK Proje No: 107K453.
- Özer, A., Gençtanırım, D. ve Ergene, T. (2011). Türk lise öğrencilerinde okul terkinin yordanması: Aracı ve etkileşim değişkenleri ile bir model testi. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 302-317.
- Özer, M. (2019). Mesleki ve teknik eğitimde sorunların arka planı ve Türkiye’nin 2023 Eğitim Vizyonunda çözüme yönelik yol haritası. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 9(1), 1-11.
- Özer, M., & Suna, H. E. (2020). Covid-19 salgını ve eğitim. Şeker, Özer, A. ve C. Korkut (Der.), *Küresel salgının anatomisi: İnsan ve toplumun geleceği içinde*, 171-192.
- Özgü, M. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Okul Reddi ve Okul Terki Risklerinin Zorbalık-Mağduriyet Kategorilerine Göre İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Paisey, C., & Paisey, N. J. (2004). Student attendance in an accounting module – reasons for non-attendance and the effect on academic achievement at a Scottish university. *Accounting Education*, 13(1), 39–53.
- Pehlivan, Z. (2006). Resmi genel liselerde öğrenci devamsızlığı ve buna dönük okul yönetimi politikaları (Ankara ili örneği) [The absenteeism at state secondary schools and

- related school management policies (Ankara Case)]. (Doctoral dissertation, Ankara University, Ankara, Turkey).
- Pokhrel, S., & Chhetri, R. (2021). A literature review on impact of COVID-19 pandemic on teaching and learning. *Higher Education for the Future*, 8(1), 133-141.
 - Schwartz, L. A., Radcliffe, J., & Barakat, L. P. (2009). Associates of school absenteeism in adolescents with sickle cell disease. *Pediatric Blood Cancer*, 52, 92–96.
 - Simons, E., Hwang S.-A., Fitzgerald, E. F., Kielb, C., & Lin, S. (2010). The impact of school building conditions on student absenteeism in upstate New York. *American Journal of Public Health*, 100(9), 1679–1686.
 - Sintema, E. J. (2020, April 7). Effect of COVID-19 on the performance of grade 12 students: Implications for STEM education. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(7).
 - Smink, J., & Reimer, M. (2005). Fifteen effective strategies for improving student attendance and reducing truancy. National Dropout Prevention Center/Network, Clemson University
 - Stoll, P. (1990). Absent pupils who are officially present. *Education Today*, 40(3).
 - Sütçü, Z. (2015). Okul terk riski ölçeğinin geliştirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
 - Şimşek, H. (2011). Lise öğrencilerinde okulu bırakma eğilimi ve nedenleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 27-47.
 - Şimşek, H. ve Şahin, S. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde okulu bırakma eğilimi ve nedenleri (Şanlıurfa ili örneği). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 41-72.
 - T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020b). COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Rehberi. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf.
 - Taş, A., Selvitopu, A., Bora, V. ve Demirkaya, Y. (2013). Meslek lisesi öğrencilerinin okul terk nedenleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1551-1566.
 - Teasley, M. L. (2004). Absenteeism and truancy: Risk, protection, and best practice implications for school social workers. *Children and Schools*, 26(2), 117–128.
 - Tunç, E. (2011). Okulu terk etmiş ortaöğretim öğrencilerinin benlik algıları ve rehberlik gereksinimlerinin karşılanma düzeyleri. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
 - Uysal, A., Alp, M., Şahin, Y., Özden, M. ve Gürcüoğlu, Y. (2006). Ortaöğretimde okulu bırakma olgusunun sosyolojik analizi: Kütahya örneği. Ankara: TÜBİTAK, Proje No: 105K149.
 - Watkins, R., & Watkins, E. (1994). At-risk: A local study of a national issue. *Journal of Instructional Psychology*, 21, 290–297.
 - White, S. W. ve Kelly, F. D. (2010). The school counselor's role in school dropout prevention. *Journal of Counseling and Development*, 88, 227-235.
 - WHO (2021). WHO-convened global study of origins of SARS-CoV-2: China Part. World Health Organization.
 - Wilkins, J. (2008). School characteristics that influence student attendance: Experiences of students in a school avoidance program. *The High School Journal*, 91(3), 12–24.
 - Yorğun, A. (2014). Lise öğrencilerinde okul terk riskinin incelenmesi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
 - Zoumpourlis, V., Goulielmaki, M., Rizos, E., Baliou, S., & Spandidos, D. A. (2020). The COVID-19 pandemic as a scientific and social challenge in the 21st century. *Molecular medicine reports*, 22(4), 3035–3048.